

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Жас мұғалімге іскерлік кеңестер

ЖАРИЯЛАНДЫ
19.07.2021СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/103379/>

Бірінші сыныпқа бірінші рет...

Бүгінгі таңда біз бұл өрнекті дәстүрлі мақсатта емес, аздап түсіндіреміз. Бірінші сынып оқушысы ретінде жас мұғалім әрекет етеді, ол мектепте алғашқы қадамдарын жасай бастайды, алғашқы сабақтарын өткізеді, оқушылардың оқу жетістіктерін бірінші рет бағалайды.

Мектеп асханасы жас мұғалімге жақында өзі болған мектеп оқушысынан ғана таныс. Енді ол басқаларды тәрбиелеуді үйренуі керек. Әрине, оқыту өнерін тек балалармен қарым-қатынас жасау арқылы толық меңгеруге болады, өйткені кез-келген теория тәжірибесіз толық бола алмайды. Мұғалімнің нағыз қалыптасуы университетте емес, мектепте өтеді: тек сыныпта, оқушылар арасында адам мұғалім болуға шақырылғанын, ол болғысы келетінін түсінеді. Балаларға деген сүйіспеншілік пен оларды оқытуға деген ықылас болмаса, жақсы мұғалім болмайды.

Бейімделу қиындықтары

Жас маманға бейімделудің бірінші кезеңі-ұжыммен танысу. Мұғалім мектепке барады, ол тек жұмыс орны ғана емес, сонымен қатар екінші үй болуы керек. Мұнда ол орнатылған және бекітілген контактілердің арасынан өз бұрышын табуы керек. Мұғалімдер тобындағы қарым-қатынас жас қызметкерге бірінші кезекте әсер ететін фактор болып табылады.

Ұжым оны қалай қабылдайды? Толық интеграциялануға мүмкіндік береді ме? Бірден емес, өзін таниды ма? Осындай сұрақтар барлығын толғандырады. Қоршаған ортамен танысу кезеңінде алғашқы қиындықтар пайда болады, оларды дұрыс жеңу керек. Егер команда жаңа адамды кең күлімсіреп және ашық қолдарымен қарсы алмаса, онда бұл оған қарсы емес дегенді білдірмейді.

Өйткені, үлкен қуаныш екіжүзділікті көрсетуі мүмкін. Әріптестер мұғалімді әлі білмейді, сондықтан олар жай күтеді. Енуіңізге ұжым онша қиын, бұл мүмкін болып табылады. Толық ұқсамаңыз, ұнатпайтын нәрсеге бейімделмеңіз, бірақ қазірдің өзінде

бекітілген ережелерді құрметтей отырып, өзіңізді нақты көрсетіңіз.

Орта мен жеке адам арасындағы тепе-теңдікті орнату үшін екі жақтың да қалауы қажет. Болмайды біреуді ыңғайландыру өзіне біржақты тәртіппен-ға барып, басқаға және өзіне. Бұл балаларға сабақ беріп қана қоймай, жұмыс істей бастаған әріптесіне тәрбиеші ретінде көрінуге көмектесетін аға мұғалімдерге арналған кеңес. Тәжірибелі мұғалімдер жас маманға барлық жағынан көмектесуі керек, бейтарап ұстанымға ие бола алады. Олар тек жаңа қызметкердің өзін қалай көрсететінін күтеді және бақылайды.

Жас мұғалім өз жұмысын эмоционалды емес қабылдауды әдетте теріс қабылдайды, өйткені ол өзіне сенімді емес. Жаңадан бастаушыға әріптестерінің тәжірибесі жетіспейді және оқу процесін жақсы бағалауға мүмкіндік береді. Ол реакцияны қалайды. Мақтау міндетті емес, сын да қолайлы, тек сындарлы болуы керек. Жас мұғалімге кеңестер мен нұсқаулар қажет. Сонымен қатар, тым үлкен бақылау, басқалар анықтайтын нақты шеңберлер толық ашуға, барлық таланттарды көрсетуге мүмкіндік бермейді.

Әріптестерді оқыту кезінде аға мұғалімдер жаңадан бастаушылардан көп нәрсе ала алатындығын есте ұстауы керек. Ынта, риясыздық, жастықтың сүйкімділігі, ойдың балғындығы — жас мұғалімге тән бұл қасиеттер оны мектепке қызықты етеді. Жаңа ағымдардың пайдалы екенін ұмытпаңыз және жас мұғалімді жылдар бойы қалыптасқан оқыту стереотиптеріне итермелеудің мағынасы жоқ. Мұғалімнің басты міндеті-белгілі бір курстың бағдарламасын соқыр емес, тәрбиелеу.

Оқытылатын студенттермен танысу-мұғалімнің бейімделуінің екінші кезеңі. Мұғалім «жас мұғалімнің лауазымдық нұсқаулығын» қанша рет қайта оқимаса да, ол өзінің барлық функциялары мен міндеттерін білмейді. Ресми емес, нақты. Нұсқаулық не істеу керектігін ұсынады, бірақ сұраққа жауап бермейді: дәл қалай? Ол балаларды тұтастай қарастырады, ал мұғалім әр оқушыда өзін көрсетуге тырысатын адамды көруі керек. Сөздерді таңдай білу — мұғалімнің оқушымен жұмысындағы ең бастысы.

Сыныпқа алғаш рет кіру қорқынышты, өйткені тәжірибесіз сіз әлі ешкім болмайсыз, балалар сізді байыпты қабылдамайды, ынтымақтасқысы келмейді. Барлық осы уайымдарды ұмытып, өзіңізге: «бұл сіздің сыныбыңыз, балаларыңыз, сіз бір нәрсені үйретуіңіз керек», -деп айту керек. Әр балаға жақсы іздеу керек болса, тәсіл табуға болады. Жоқ қорқу керек оқушы емес, керек олардың пугать керек тауып нүктелері.

Жас маманның алғашқы күннен бастап шекараны нақты анықтауы маңызды. Сыныпта кім және кімнің құқығы бар екенін көрсетті. Сонымен бірге студенттерге белгілі бір еркіндік ауқымын қалдыру керек, бірақ мұғалімнің өзі қандай болатынын анықтайды. Бұл оның қандай атмосферада жұмыс істеуге ыңғайлы екендігіне және қандай Оқыту стилін таңдайтынына байланысты. Мұғалім сабаққа тек материалды ғана емес, студенттерге де үйрету керек.

Мұғалім балаларынан көп нәрсені біле алады, оларды мұқият тыңдау керек. Тіпті ақымақ репликалардың да өзіндік ішкі мәтіні бар. Оқушылар мұғалімге және сабаққа деген көзқарасын әртүрлі жолдармен көрсетеді. Оларды түсіну үшін бақылау және зерттеу қажет. Боясь шудың сыныбында, мұғалімі ұмытпайды деп идеалды тыныштық болуы мүмкін белгісімен невнимания.

Жетілдіру өнері

Оқыту-бүкіл өмірін жетілдіретін үлкен өнер. Жас маман оны енді ғана түсіне бастайды. Бірақ ол үйренеді, бәрі оның қолында. Мұғалімнің шеберлігі әр жаңа оқушымен қарым-қатынас кезінде қалыптасады. Бірақ сіз жаңадан келген мұғалімді тек перспективада қабылдамауыңыз керек, бұл өзіне де, аға қызметкерлерге де тән.

«Біраз уақыттан кейін мен тәжірибелі боламын, балаларға жақсы сабақ бере аламын». Бұған көбінесе оның бәрі алда деп айтатын әріптестер шақырылады. Шын мәнінде, жас педагогтың балаларды тәрбиелеу үшін қажеттінің бәрі бар. Ал тәжірибесі бар ол тек өз дағдыларын жетілдіреді. Оның үлкен тілегі-аға шебердің шеберлігін ауыстыру.

Жақсы мұғалімнің басты көрсеткіші мектеп пен балаларға деген сүйіспеншілік болды және солай болып қала береді. Сондай-ақ, нағыз мұғалім жақсылыққа сенуі керек. Өз балаларына сену, тіпті ең нашар оқушыны үйрете алатынына сену және оны жасауға деген үлкен ықылас. Оның сенімі мектеп оқушыларына берілуі керек. Балалар-біздің болашағымыз. Жарқын болу үшін балаларға олардың қажеттілігін көрсету керек, оларға әрқашан көп нәрсені қалауды үйрету керек.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.